

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ**

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΡΗΣΤΑΚΗ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ: ΜΙΛΤΟΣ ΣΥΡΜΟΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

1ζ / 2δ / 3γ / 4 α / 5 ε

ΘΕΜΑ Α2

α. Η πιο γνωστή περιοχή μεταλλευτικής δραστηριότητας υπήρξε, όπως και στην αρχαιότητα, το Λαύριο. Το 1866 άρχισε εκεί τις εργασίες της μία γαλλο-ιταλική εταιρεία (Σερπιέρι-Ρου) με στόχο την εξαγωγή μεταλλεύματος όχι μόνο από τα υπόγεια κοιτάσματα αλλά και από τις «σκωρίες», τα υλικά που είχαν συσσωρευτεί εκεί στη διάρκεια των αιώνων εκμετάλλευσης των ορυχείων κατά την αρχαιότητα. Η τεχνολογία της εποχής επέτρεπε την απόσπαση μεταλλεύματος από αυτά τα κατάλοιπα. Η εξόρυξη αργύρου και μολύβδου γνώρισε σημαντική άνθηση και πρόσθεσε στις ελληνικές εξαγωγές προϊόντα αξίας πολλών εκατομμυρίων δραχμών.

β. Από τα πολλά προβλήματα που κληροδότησε η οθωμανική κατοχή στο νέο ελληνικό κράτος, ξεχώριζε για την έκταση, τη σημασία και την πολυπλοκότητά του το ζήτημα των «εθνικών γαιών». «Εθνικές γαίες» ήταν οι ακίνητες, οι κτηματικές ιδιοκτησίες των Οθωμανών στις περιοχές που περιήλθαν στον έλεγχο του ελληνικού κράτους. Η γη αυτή ανήκε είτε στο οθωμανικό δημόσιο είτε σε μουσουλμανικά ιδρύματα είτε σε ιδιώτες, ως ιδιοκτησία ή ως δικαίωμα νομής (εκμετάλλευσης). Οι περιουσίες αυτές περιήλθαν στην κυριότητα του ελληνικού κράτους «επαναστατικό δικαίω». Για τις ελληνικές επαναστατικές κυβερνήσεις αποτέλεσαν το πρώτο και, ουσιαστικά, το μόνο κεφάλαιο στη διάρκεια του πολέμου, γι' αυτό και χρησιμοποιήθηκαν ως υποθήκη για τη σύναψη δανείων ή ως μέσα εξασφάλισης εσόδων, μέσω της εκποίησης τους. Η έκταση των γαιών αυτών μπορεί να υπολογιστεί μόνο κατά προσέγγιση, καθώς το σχετικό με την έγγαιο ιδιοκτησία οθωμανικό καθεστώς ήταν περίπλοκο, όπως και οι μηχανισμοί απογραφής των περιουσιακών στοιχείων. Υπολογίζεται ότι η έκταση των εθνικών κτημάτων ανερχόταν χονδρικά σε 4.000.000 έως 5.000.000 στρέμματα

ΘΕΜΑ Β1

Πραγματικά, το σιδηροδρομικό δίκτυο κλήθηκε να εξυπηρετήσει τη διακίνηση αγροτικών κυρίως προϊόντων και από την αρχή της λειτουργίας του παρουσίαζε σοβαρή υστέρηση στα έσοδά του σε σχέση με τους αισιόδοξους υπολογισμούς που οδήγησαν στη δημιουργία του. Το γεγονός αυτό οδήγησε και στη διακοπή των περαιτέρω επενδύσεων στο χώρο του σιδηροδρόμου.

Είναι αναμφίβολο ότι το σιδηροδρομικό δίκτυο πρόσφερε πολλά σε μία χώρα που δεν είχε ποτέ πριν γνωρίσει αξιόπιστο χερσαίο συγκοινωνιακό δίκτυο. Πρόσφερε επίσης πολλές υπηρεσίες στον καιρό των πολέμων, αφού επέτρεψε τη γρήγορη επιστράτευση και τον εφοδιασμό του ελληνικού στρατού. Δεν κατόρθωσε όμως να φέρει την ανάπτυξη και την εκβιομηχάνιση στις περιοχές όπου έφτασε. Δεν κατόρθωσε να εκπληρώσει όσες αναπτυξιακές προσδοκίες στηρίχθηκαν πάνω του. Για να το κάνει αυτό θα έπρεπε να προκαλέσει την αλλαγή κοινωνικών και οικονομικών δομών. Και, φυσικά, ένα συγκοινωνιακό δίκτυο δύσκολα μπορεί να πετύχει τόσο ριζοσπαστικές αλλαγές

ΘΕΜΑ Β2

Η οριστική αντιμετώπιση του προβλήματος των εθνικών γαιών έγινε με νομοθετικές ρυθμίσεις κατά την περίοδο 1870-1871. Στόχος των νομοθετημάτων ήταν να εξασφαλιστούν κατά προτεραιότητα οι ακτήμονες χωρικοί, με την παροχή γης, απαραίτητης για την επιβίωσή τους. Ταυτόχρονα, το κράτος προσπαθούσε να εξασφαλίσει, μέσα από τη διαδικασία της εκποίησης, τα μεγαλύτερα δυνατά έσοδα, που θα έδιναν μια ανάσα στο διαρκές δημοσιονομικό αδιέξοδο. Οι στόχοι ήταν αντιφατικοί και στην πραγματικότητα μόνο ο πρώτος επιτεύχθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό. Σύμφωνα με τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις, οι δικαιούχοι αγρότες μπορούσαν να αγοράσουν όση γη ήθελαν, με ανώτατο όριο τα 80 στρέμματα για ξηρικά εδάφη και τα 40 στρέμματα για αρδευόμενα. Από το 1870 ως το 1911 διανεμήθηκαν 2.650.000 στρέμματα με 370.000 παραχωρητήρια, πράγμα που δείχνει ότι οι φιλοδοξίες ή οι δυνατότητες των αγροτών για απόκτηση καλλιεργήσιμης έκτασης ήταν περιορισμένες αλλά και ο πολυτεμαχισμός της γης ήδη μεγάλος. Πρέπει να επισημανθεί ότι για τις περιοχές που χαρακτηρίζονταν ως φυτείες, ελαιόδενδρα και αμπέλια, ο μέσος όρος έκτασης των ιδιοκτησιών ήταν σαφώς μικρότερος εκείνων που προορίζονταν για καλλιέργεια δημητριακών. Επρόκειτο όμως για σημαντική διανομή καλλιεργήσιμων γαιών, ιδιαίτερα αν συγκριθεί με τα 600.000 στρέμματα εθνικών γαιών που είχαν διανεμηθεί τα προηγούμενα χρόνια, από το 1833 μέχρι το 1870. Ωστόσο, μόνο το 50% περίπου του αντιτίμου των παραχωρούμενων γαιών πληρώθηκε τελικά στο κράτος από τους αγοραστές της εθνικής αυτής ιδιοκτησίας.

ΟΜΑΔΑ Β

Γ1.

Η νεοσύστατη Ελλάδα, ακολουθώντας το πρότυπο των χωρών της Δύσης κατέβαλε άοκνες προσπάθειες για τη δημιουργία βιομηχανικών μονάδων αλλά και γενικότερα για την ανάπτυξη της βιομηχανίας. Όμως πολλοί ανασχετικοί παράγοντες αποτέλεσαν τροχοπέδη στην προσπάθεια αυτή των ελληνικών κυβερνήσεων.

Η εμφάνιση μονάδων παραγωγής κλωστηρίων. Το παράθεμα από το βιβλίο του Γ. Κορδάτου, «Ιστορία του ελληνικού εργατικού κινήματος» [δευτερογενής πηγή] περιγράφει με τρόπο γλαφυρό τις πρώτες δειλές προσπάθειες των ελληνικών κυβερνήσεων να αναπτύξουν βιομηχανία.

Ειδικότερα ο Κορδάτος τονίζει ότι οι πρώτες βιομηχανικές επιχειρήσεις στην ανεξάρτητη Ελλάδα ήταν αλευρόμυλοι, βυρσοδεψεία, νηματοκλωστήρια, ναυπηγεία, σιδηρουργεία, σαπωνοποιεία, χρωματοποιεία, τυπογραφεία, επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται ως ελαφριά βιομηχανία, αφού δεν μπορούσε καν να γίνει λόγος για βαριά βιομηχανία. Οι μονάδες αυτές... των ήδη υπάρχουσών μονάδων. Την ίδια περίοδο σύμφωνα με το παράθεμα από το άρθρο του Χαλκιαδάκη στο περιοδικό Ιστορικά, [δευτερογενής πηγή] αρχίζει μια αναίμικη έστω ανάπτυξη της βιομηχανικής δραστηριότητας στη χώρα.

Το 1867 ο Α. Μανσόλας, τμηματάρχης στο υπουργείο εσωτερικών, αναφέρει την ύπαρξη 22 ατμοκίνητων εργοστασίων σ' όλη τη χώρα με το μεγαλύτερο αριθμό αυτών να βρίσκεται στη Σύρο που ήδη αποτελούσε το βιομηχανικό και οικονομικό κέντρο της Ελλάδας [έξι εργοστάσια] ενώ στην Αθήνα και στον Πειραιά μόλις οχτώ, τρία στην Πάτρα και ένα στη Στυλίδα.

Στη Σύρο η κατεργασία των δερμάτων αποτέλεσε την πρώτη ακμαία βιομηχανία ενώ εκεί δημιουργήθηκαν και νέα βυρσοδεψεία. Επίσης σύμφωνα με το άρθρο αναπτύχθηκε σημαντικά και η σιδηρουργική αφού το 1861 ιδρύθηκε στη Σύρο το εργοστάσιο της Ελληνική Ατμοπλοΐας. Πολύ γρήγορα όμως ...ενισχυτικά μέτρα .

Επομένως γίνεται κατανοητό ότι πάρα τις όποιες προσπάθειες ανάπτυξης της βιομηχανίας στον ελλαδικό χώρο, αυτή θα εξακολουθήσει να παρουσιάζει ελάχιστα σημεία κοινά με τις χώρες της Δύσης. Ο βασικός λόγος ήταν αναμφίβολα η απουσία των απαραίτητων προϋποθέσεων που θα οδηγούσαν στην ανάπτυξη αυτή.

Δ1

Ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα η αναγκαιότητα δημιουργίας τραπεζικού συστήματος αναδείχτηκε ως η πιο βασική παράμετρος προκειμένου η Ελλάδα να ενταχθεί στη χορεία των αναπτυγμένων κρατών της Ευρώπης. Στα πλαίσια αυτά η ίδρυση της εθνικής τράπεζας λειτούργησε ως καταλύτης στη δυναμική της ελληνικής κοινωνίας.

Το μεγάλο βήμα έγινε το 1841..... Σταύρου. Ο Ι. Βαλαωρίτης στο έργο του «Ιστορία της Εθνικής Τραπεζής της Ελλάδος»[δευτερογενής πηγή] αναφέρεται στις συνθήκες ίδρυσης της Εθνικής Τράπεζας. Συγκεκριμένα, αμέσως μετά τον ερχομό του Όθωνα ο Εϋνάρδος έστειλε στον έμπειρο φίλο του και συνεργάτη στην Ελλάδα Γ. Σταύρου 500.000 δραχμές, ως κεφάλαιο, προκειμένου να διαπιστώσει αν ήταν κατάλληλες οι συνθήκες για την ίδρυση τράπεζας και να προχωρήσει στην προετοιμασία μιας τέτοιας προσπάθειας.

Ταυτόχρονα, κατά τον Βαλαωρίτη, ζητήθηκε με διαβήματα η αρωγή του κράτους ώστε να συμμετάσχει με 1.000 μετοχές στη λειτουργία του πρώτου πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα.

«Στις επόμενες διευρύνσεις ... κυκλοφορία τους», γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τον Βαλαωρίτη, ο οποίος προσθέτει ότι δόθηκε στην τράπεζα το δικαίωμα να εκδώσει τραπεζικά γραμμάτια.

Αυτό το σημαντικό της πλεονέκτημα επικυρώνει και το άρθρο από την εφημερίδα Καθημερινή[δευτερογενής πηγή] και χαρακτηρίζει ως αποφασιστικής σημασίας πλεονέκτημα της τράπεζας το αποκλειστικό της προνόμιο να εκδίδει χαρτονόμισμα. Τονίζεται λοιπόν ότι επρόκειτο για εκδοτική Τράπεζα, που είχε ως έργο της την κυκλοφορία και εξασφάλιση της σταθερότητας της αξίας του νομίσματος αλλά ταυτόχρονα λειτουργούσε ως σύμβουλος των κυβερνήσεων για την ισορροπία του νομίσματος. Αυτό όπως επισημαίνεται στο παράθεμα, της εξασφάλισε οικονομικά οφέλη και γόητρο εντός και εκτός της χώρας.

Προσδευτικά οι εργασίες της Τράπεζας εξαπλώθηκαν από την Αθήνα στις κύριες επαρχιακές πόλεις (Ερμούπολη 1845, Πάτρα 1846 κ.λπ.) και η Τράπεζα κέρδισε την εμπιστοσύνη της ελληνικής κοινωνίας. Παρά την εξάπλωση του τραπεζικού συστήματος και την εμφάνιση νέων τραπεζικών ιδρυμάτων, η Εθνική Τράπεζα παρέμεινε για πολλές δεκαετίες το κυρίαρχο τραπεζικό συγκρότημα του ελληνικού χώρου.

